

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Випуск 2

*Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
“Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті:
соціалізація та соціальна адаптація особистості”,
м. Київ, МАУП, 14 травня 2010 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2011

Редакційна колегія:

Подолька А. М., д-р юрид. наук — головний редактор

Туриніна О. Л., канд. психол. наук, проф. — відповідальний редактор

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Освіта у ХХІ столітті: шляхи розвитку / МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім О-72 “Персонал”, 2010 —

Вип. 2 : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті: соціалізація та соціальна адаптація особистості”, м. Київ, МАУП, 14 трав. 2010 р. / редкол. : А. М. Подолька (голов. ред.), О. Л. Туриніна (відп. ред.). — 2011. — 208 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику подано статті учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ ст.: соціалізація та соціальна адаптація особистості”, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — розвитку освіти в Україні. Статті охоплюють широкий діапазон наукових досліджень українських учених.

Для науковців, освітян, державних службовців, політиків, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком української освіти.

ББК 74.04(4УКР)я43

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
- © ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2011

ЗМІСТ

К. В. Корсак

*Альтруїзм — найвища цінність освіти
і виховання у XXI столітті.....* 5

М. П. Лукашевич

*Соціологія соціальної роботи:
дослідницькі можливості проблем
соціалізації людей з особливими
потребами.....* 11

Ю. М. Сафонов

*Стандартизація освіти як складова
інноваційно-прогресивного впливу
на підготовку студентів фахових
спеціальностей.....* 16

М. І. Рудакевич

*Шляхи та умови розвитку творчого
мислення студентів вищого
навчального закладу.....* 18

К. І. Приходченко

*Шляхи та умови розвитку професійних
якостей педагога.....* 20

Л. Б. Шостак

*Бізнес-освіта в Україні: проблеми
і перспективи розвитку.....* 24

Н. М. Чернуха

*На шляху до толерантності
та взаєморозуміння як пріоритетних
складових соціальної самореалізації
сучасної молоді.....* 30

О. В. Баєва

*Система вищої освіти в США:
державно-громадські засади
управління.....* 34

П. Валла, В. В. Мироненко,

І. Г. Саєвич

Евтифроніка та її завдання..... 39

О. М. Рудакевич

*Студентські дебати як ефективний
засіб формування політичної
культури молоді.....* 43

В. П. Савельєв

*Кризові явища в системі вищої освіти
України та деякі шляхи їх подолання.....* 45

Ф. М. Медвідь

*Сучасний український виховний ідеал
в умовах необхідності зміцнення
національної єдності.....* 51

І. М. Найдьонов

*Інтерактивне навчання в системі
підготовки менеджера освітніх
організацій.....* 56

Т. І. Науменко

*Використання комп'ютера
в дошкільному закладі в період
адаптації дітей раннього віку.....* 61

Л. І. Романовська

*Соціальна робота в Україні в контексті
системного підходу.....* 66

В. В. Шконда

*Синергетика в образовательной
деятельности.....* 72

В. В. Токар

*Ціннісні пріоритети освіти в контексті
посткризової мобілізаційно-інноваційної
моделі співрозвитку України.....* 74

Л. О. Згала-Лозинська

*Особливості активізації процесу
навчання студентів із застосуванням
інтернет-технологій.....* 78

В. А. Гапоненко

*Напрями підвищення рівня викладання
політичної науки в Україні.....* 82

В. М. Колтаков

*Проблема поняттєво-категоріального
апарату в педагогіці розвитку.....* 87

С. В. Капанов

*К вопросу мониторинга здоровья студентов
и ученической молодежи в современных
социокультурных условиях Украины.....* 96

ПРОБЛЕМА ПОНЯТТЄВО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ В ПЕДАГОГІЦІ РОЗВИТКУ

Освіта у XXI столітті: шляхи розвитку, вип. 2, 2011, 87–95

“Для того щоб ми могли практикувати, тобто щоб у нас були грамотні педагоги, психіатри, інженери, що вміють бачити й діяти, потрібно в процесі навчання їх у школі й вузі начиняти їхні голови правильними поняттями. Якщо в них будуть правильні поняття, вони будуть уміти діяти й розбиратися в ситуації”.

Г. П. Щедровицький

Відомий консультант Б. Карлоф у своїй праці “Ділова стратегія” визначає чотири основні функції, які є у виробничій організації: виробництво, маркетинг, розвиток і управління [8]. В іншій праці відзначає, що для діагностики лідерства необхідно досліджувати п'ять галузей, де найважливішою є сфера розвитку людей [9, 12, 13].

Якщо погодитися з ним, то виникає сумнів у правильності розуміння ролі й місця розвитку в організаційній діяльності людей, і зокрема педагогічній.

Треба розібратися в поняттях — це необхідно не тільки тому, що вони використовуються людьми в процесі мислення, а для того, за словами Р. Декарта, щоб позбавити людство від половини оман, від маніпуляцій усвідомлення того, що відбувається у світі. Необхідність уточнення й розуміння цього поняття диктується значущістю знань про розумові процеси, форми й засоби розвитку.

З'ясуємо роль і місце поняття “розвиток” у педагогічній діяльності. З цією метою дослідимо поняття “педагогіка” з використанням методу роботи з текстами (МРТ), розробленого О. С. Анісімовим [2] (табл. 1).

Якщо проаналізувати визначення, наведені у таблиці 1, то вимальовується

висновок, що в ці визначення закладене різне сутнісне навантаження.

Освіта — процес педагогічно організованої соціалізації, який здійснюється в інтересах особистості й суспільства. В освіті поєднуються навчання і виховання, що забезпечує культурну наступність до виконання соціальних і професійних ролей (розвитку немає) [15, 62].

Однак, педагогіка вищої школи, на думку російських учених, розуміється “як галузь педагогічної науки, що вивчає теоретичні й практичні проблеми розвитку особистості студентів і їхньої професійної підготовки у виші” [15, 118].

Виходячи з такого розуміння педагогіки, під “педагогічною технологією” розуміється сукупність засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання й виховання, що дають змогу успішно реалізовувати поставлені освітні цілі” [15, 128]. Виходячи саме з такого розуміння педагогіки визначені сучасні принципи навчання й виховання [15, 190–194].

Для науково обґрунтованої навчально-виховної діяльності, на основі закономірностей процесу навчання, сформульовані вихідні керівні положення, що визначають систему вимог до спрямованості, змісту й організації навчання (табл. 2).

Аналіз ролі і місця поняття “розвиток” у педагогічній діяльності

№	Зміст, автори	Аналіз змісту з використанням методу роботи з текстами (МРТ)
1	Педагогіка — соціальна наука, яка об'єднує, інтегрує ...дані всіх ...наук, пов'язаних з формуванням людини. (Енциклопедія освіти. — К.: Юрінком, Інтер, 2008 — С. 184)	Виокремлена сутність педагогіки
2	Педагогіка — наука про навчання та виховання підростаючих поколінь. (Гончаренко Г. Український педагогічний словник. — К.: Либідь, 1997. — С. 250)	Функція розвитку не передбачається
3	Педагогіка (грц.) багатогранний термін, який означає: 1) різні ідеї, уявлення, погляди на стратегію (цілі), зміст і тактику (технологію) виховання, навчання, освіти; 2) галузь наукових досліджень...; 3) спеціалісти...; 4) навчальний предмет...; 5) мистецтво... виховання. (Педагогический энциклопедический словарь. М.: Бол. Гос. энциклопедия. — 2003. — С. 186)	Функція розвитку не розглядається
4	Педагогіка... — галузь науки, що розкриває сутність, закономірності освіти, роль освітніх процесів у розвитку особистості... (Российская педагогическая энциклопедия. У 2-х томах. Т. 2. — М.: Бол. Гос. Энциклопедия, 1993. — С. 110)	Розвиток не окрема функція, а результат освітніх процесів

Однак подивимось критично на сформульовані принципи, наведені в табл. 2. Частину цих принципів можна тлумачити як вимоги об'єктивних законів функціонування або розвитку, частину як правила, а частину — як побажання.

Сформульовані вони в єдиному контексті загальних принципів теорії діяльності. Однак при їх визначенні не враховано, що принципи мають від-

повідати умовам дійсності. Це дуже добре розумів П. Дракер, який говорив, якщо будуть використовуватися класичні принципи американського менеджменту без врахування умов їхнього застосування, то організацію, керувану на їхній основі, чекає руйнування. Отже, необхідно усвідомити надзвичайно важливу роль і місце понятійної системи в розвитку педагогічної науки і практики.

Поняття принципу виховання і навчання

Принципи виховання [15, 190–194]:	Принципи навчання в школі і виші [15, 190–194]:	Принципи військового навчання [4, 161–168]:
(основні ідеї або ціннісні підстави виховання людини): -природоцільність виховання; -культуроцільність виховання; зосередження на розвитку особистості; -додатковість виховання — спосіб опису при аналізі альтернативних, суперечливих ситуацій	- зв'язок навчання із життям; - науковість і посилені труднощі навчання; - систематичність і послідовність навчання; - свідомість і творча активність учнів при керівній ролі вчителя; - наочність навчання і розвитку теоретичного мислення учнів; - міцність результатів навчання і розвитку пізнавальних сил учнів; - колективний характер навчання і врахування індивідуальних особливостей учнів; - позитивність емоційного фону навчання	-соціальна обумовленість і науковість; -практична спрямованість підготовки; -цілеспрямованість, системність і послідовність у навчанні; -доступність і високий рівень труднощів навчання; -свідомість, активність і умотивованість навчання, міцність оволодіння компонентами професійної компетентності; -диференціальний та індивідуальний підхід; -комплексність і єдність навчання і виховання

Концепції навчання і шляхи реалізації їх потенціалу

У педагогіці вищої школи використовуються різні концепції і теоретичні положення, які безпосередньо спрямовані на інтенсифікацію навчального процесу (табл. 3).

Усі теоретичні концепції мають на меті не стільки формування у слухачів знань, навичок і вмінь, скільки розвиток здібності до організації і управління діяльністю тих, хто навчається. Узагальнюючи те прогресивне, що є в теорії навчання, й з огляду на те, що людина є системою, яка самокерується, для максимального сприяння розумовому розвитку і підвищенню творчої активності тих, хто навчається, можуть бути запро-

поновані теорія і практика самоменеджменту.

Спираючись на цей концептуальний висновок можна націлюватись на підвищення якісного рівня підготовки професіоналів.

Взаємозв'язок основних категорій педагогічної теорії

Звертається увага на споконвічні тлумачення поняття закон, принцип, мета і т. п. На їх взаємозв'язок у загальній системі категорій теорії управління педагогічними процесами (рис. 1).

Закони буття й управління. Під законом розуміються об'єктивно існуючі, постійні причинно-наслідкові зв'язки між об'єктами і явищами, що характе-

Таблиця 3

Аналіз сутності концепцій, теорій педагогіки розвитку

Концепції, теорії, автори	Сутність концепції, теорії
Асоціативно-рефлекторна концепція (Д. Н. Богоявленський, Ю. А. Самарін та ін.)	За основний елемент процесу засвоєння навчального матеріалу взято асоціацію, а як провідні процеси пізнавальної діяльності — аналіз і синтез і похідні від цих логічних операцій — абстракцію та узагальнення
Теорія поетапного формування розумових дій (П. Я. Гальперін, Н. Ф. Талізін)	У будь-якій дії є дві частини: орієнтовна й виконавча. При орієнтуванні створюється загальна модель виконання дії, що розучується, обставин, у яких вона виконується, план її виконання, форма контролю і способи корекції виконання
Теорія модульного навчання (Н. Д. Нікандров, П. Юцкявичене)	Сутність у тому, що той, кого навчають, одержує можливість більше або повністю самостійно працювати за індивідуальною навчальною програмою, що має чітку мету дій, банк інформації і методичне керівництво, при варіюванні функцій викладача від інформаційно-контролюючої до консультативно-координуючої
Концепція розвиваючого навчання (Л. С. Виготський, Л. В. Занков та ін.)	Вести навчання на високому рівні труднощів, швидким темпом, при забезпеченні провідної ролі теорії, усвідомленні слухачами необхідності активного навчання й врахуванні їхніх особливостей, систематичній роботі над загальним розвитком
Теорія й методика проблемного навчання (А. М. Матюшкін, М. І. Махмутов та ін.)	Шляхом створення й вирішення проблемних завдань і ситуацій, що являють значні і водночас посильні труднощі, подолання яких породжує прагнення до самостійного здобуття нових знань, формується потреба в подальшому розвитку, зміцнюється впевненість у власних силах і здібностях, посилюється мотивація до навчання, пізнавальний інтерес
Теорія застосування змістовних узагальнень (В. В. Давидов)	Обґрунтовуються положення про продуктивність технологічного ланцюжка: спочатку повідомлення узагальнених теоретичних положень, а потім — факти, приклади, експериментальні дані, що підкріплюють і підтверджують істинність узагальнень. Тим самим поглиблюється розуміння досліджуваного матеріалу, робиться більш плідним співвідношення індуктивної і дедуктивної логіки у навчанні

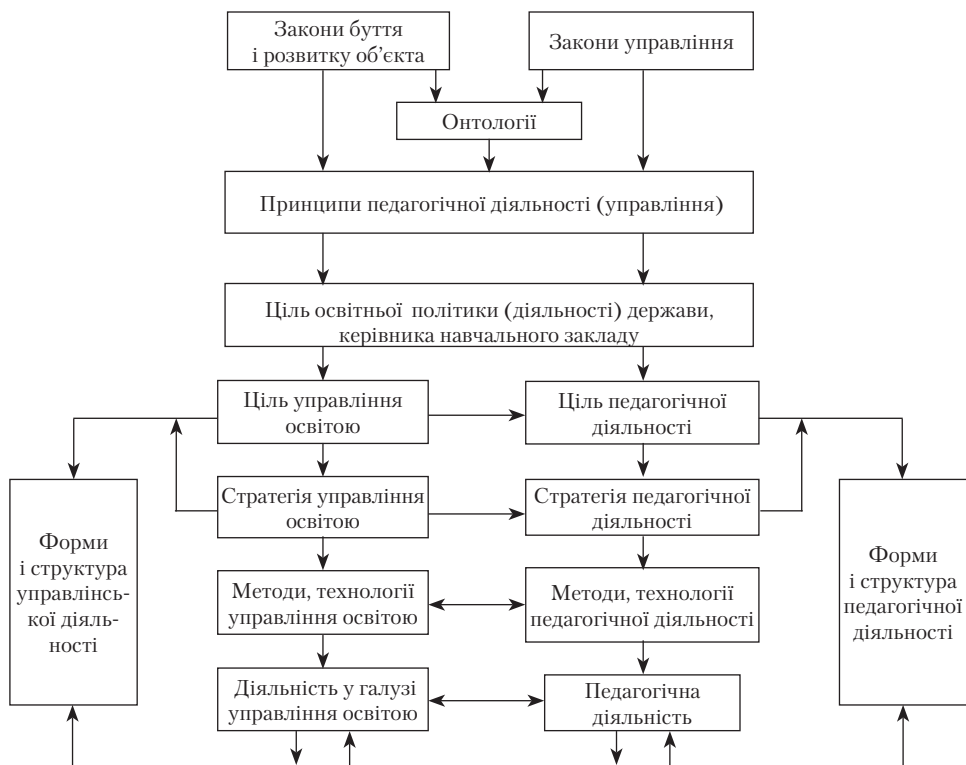

Рис 1. Взаємозв'язок основних понять теорії управління освітою

ризуються загальністю, необхідністю та повторюваністю. Закон починає діяти при створенні відповідних умов. Знання об'єктивного закону дає можливість: уточнити зв'язки, що відповідають його сутності; вивчити умови чинності закону; розкрити принципи, що визначають вимоги цього закону; вибирати методи його практичної реалізації.

Закони проявляються в діяльності людей, вони об'єктивні й не залежать від їхньої свідомості, волі, бажань. Виходячи з цього, кажуть, що люди самі творять історію й одночасно є і авторами і діючими особами.

Онтології. Онтологія — це такий конструкт думки, що має своїм змістом сутність буття в цілому, і виражений у найбільш абстрактних засобах мовного опису [1]. Онтологія дає змогу в процесі пізнання реальності виходити із сут-

ності явища, що відбувається. Розуміння, у цьому випадку, відповідає не випадковому, істотному пізнанню, а той, хто пізнає, слідує внутрішнім підставам буття того, що пізнається. Онтологія — це гранична абстракція сутності досліджуваного об'єкта або явища. Зміст мислення, що пізнає, у цьому випадку стосується не стільки проявів сутності, скільки самої сутності.

Принципи діяльності (управління).

Принцип — це вимоги об'єктивного закону управління і правила їх виконання в управлінській діяльності. Принципи включають вимоги і правила. У літературі можна зустріти або перше, або друге. Об'єктивні труднощі в цьому випадку визначаються не розробленістю теорії діяльності, де були б розкриті закони і відповідні їм принципи. Відсутність усталених положень теорії управління

спонукає фахівців робити не завжди обґрунтовані висновки. Функції і внутрішня структура системи управління освітньою діяльністю визначається структурою цілей освіти (деревом цілей).

Ціль. Ціль є складною категорією теорії управління, що має багато визначень. Ціль у кібернетиці — характеристика поведінки системи, спрямованої на досягнення певного кінцевого стану [16]. Цілі організації у системі менеджменту — “прогнозовані, плановані й бажані результати, які мають бути досягнуті організацією і на досягнення яких спрямована її діяльність” [2].

Складність діяльності керівника навчального закладу спричиняє її багатоцільовий характер, ієрархію цілей, їх пріоритетність. При цьому гомеостатичність і цілісність системи вимагають встановлення певної рівноваги між різними цілями. Усі цілі (дерево цілей) визначаються місією навчального закладу, що виражає її суспільне призначення в структурі суспільного поділу праці, що склалася, а також інтереси самого керівника навчального закладу. Характеристики цілей розписані в численних підручниках, але ми підкреслюємо наступне: ціль визначає організаційну, функціональну структуру, систему управління й механізм управління навчальним закладом; ціль є системоутворюючим, системоорганізуючим фактором усієї діяльності навчального закладу.

Стратегія, методи, технології. Стратегія визначається метою навчального закладу і впливає на зміни його структури. Стратегія є ланкою в ланцюжку “принципи управління — цілі — стратегії — методи — прийоми”. Стратегія є організуючим початком усіх прийомів, методів, технологій, що дають можливість досягти поставлених цілей за умови її відповідності об’єктивним законам. Стратегія спирається на представлення про сутність діяльності керівника навчального закладу (онтології), про

стан системи в минулому, теперішньому і прогнозованому майбутньому. Стратегія, як правило, задається абстрактно заданою нормою — метою, програмою, проектом, планом, методом і т. п.

Стратегії розробляються відповідно до вимог об’єктивних законів буття й управління і правил їх реалізації у практичній діяльності (принципи) і організують, поєднують прийоми і способи діяльності людей з досягнення ними погоджених цілей. Наша версія визначення стратегії пов’язує її з поняттям норми. Стратегія є функцією засобу побудови і перетворення конкретних норм діяльності. У стратегії насамперед убачається майбутня дія, а не її засобово-розумова основа [2], як у методі. Метод відповідає за правильність розумових процедур, стратегія — за організуючий початок майбутнього і наступної дії. Стратегії і методи мають одну логіко-розумову генетичну базу, але з різними фокусуваннями, пов’язаними з розходженням замовлення на нормативні узагальнення [2]. Методи — результат усвідомлюваної діяльності абстрактного мислення, при конкретизації якого ми маємо методики і технології.

Стратегічна діяльність. Не тільки на практиці, але й у теорії управління категорія “діяльність” і на стратегічному, і на тактичному рівні використовується як синонім слів “робота”, “праця”. Тут криється принципова помилка. Діяльність — дуже складне поняття. Діяльність стратегічного рівня характеризується абстрактністю, вимагає розвинених стратегічних здібностей, а тактичний рівень характеризується конкретністю завдань, які виникають ситуативно і рішення яких мають проходити в рамках стратегії.

Щодо проблем використання соціально-педагогічних та психологічних технологій в управлінні розвитком педагогів і студентів, то вони фіксуються вже в самому понятті “розвиток”.

Сутність поняття “розвиток”

Обґрунтованість теоретичних висновків і цінність практичних рекомендацій із вирішення часткової проблеми є залежним від правильного розуміння тих явищ і процесів, які щодо зазначеної проблеми носять переважно загальний характер. Виходячи із цього системного принципу, спробуємо розібратись у

поняттях і почнемо з розуміння терміна “розвиток” (табл. 4)

Визначення поняття “розвитку” використовуються у різних значеннях. Процес розвитку не універсальний і не однорідний. У ході розвитку діють різноспрямовані процеси. Загальна лінія прогресивного розвитку переплітається зі змінами, які ведуть до так званих

Таблиця 4

Визначення поняття “розвиток”

№	Визначення	Джерело	Ключові слова
1	2	3	4
1	Розвиток людських ресурсів означає вміле забезпечення й організацію процесу навчання з метою досягнення організацією поставлених цілей...	Керування ефективністю і якістю: Модульна програма: Пер. з англ. (під ред. І. Прокопенко, К. Норто): У 2 ч. — Ч. 11. — С. 18	Уміле забезпечення й організація процесу навчання
2	Розвиток персоналу — сукупність організаційно-економічних заходів служби управління персоналом організації у галузі навчання персоналу, його перепідготовки і підвищення кваліфікації	Управління персоналом: Енциклопедичний словник (під ред. А. Я. Кібанова. — М.: Інфра-М, 1998. — С. 299)	Сукупність організаційно-економічних заходів
4	...розвиток персоналу... тобто здійснення заходів, що сприяють повному розкриттю особистісного потенціалу працівників і росту їхньої здатності вносити вклад у діяльність організації	Веснін В. Р. Практичний менеджмент персоналу (М.: Юрист, 1998. — С. 190)	Розкриття особистісного потенціалу працівників і ріст їхніх здібностей
5	Розвиток — вищий тип руху, зміни матерії і свідомості, перехід від одного якісного стану до іншого, від старого до нового. Розвиток характеризується специфічним об'єктом, структурою, джерелом, формами, спрямованістю. Розвиток не просто зміна..., а з перетворенням у внутрішній будові об'єкта, у його структурі, що являє сукупність фізично зв'язаних між собою елементів, зв'язків і залежностей	Філософська енциклопедія. — М., 1967. — Т. 4. — С. 452	Тип руху, зміни матерії і свідомості
6	Розвитком об'єкта є розкриття або подальша актуалізація його внутрішніх споконвічних потенцій... як автономне явище в силу внутрішніх закономірностей	Зеновьев А. А. Логічна соціологія (М.: Социум, 2002)	Розкриття внутрішніх споконвічних потенцій
7	Розвиток — це процес незворотних, спрямованих і закономірних змін, що приводить до виникнення кількісних, якісних і структурних перетворень психіки і поведінки людини. Основними властивостями розвитку, що відрізняють його від усіх інших змін, є незворотність, спрямованість, закономірність	Психологія людини від народження до смерті (СПб., 2002. — С. 21)	Процес незворотних, спрямованих і закономірних змін
8	Розвиток людини — освоєння нею внутрішнього, індивідуально-психологічного і зовнішнього суспільного потенціалу можливостей. Провідну роль у розвитку людини відіграє навчання. Будь-яке навчання сприяє розвитку	Педагогіка: педагогічні теорії, системи, технології (під ред. С. А. Смирнова. — М.: Академія, 1999. — С. 8)	Освоєння внутрішнього і зовнішнього потенціалу

тупикових ходів еволюції або навіть спрямовані убік регресу [14]. Поняття “розвиток” часто використовується поруч із поняттями “дозрівання” й “ріст”. Ріст — це кількісні зміни в ході вдосконалювання тієї або іншої психічної функції. “Якщо не вдається виявити якісних змін — це ріст” [12]. Дозрівання — процес, плин якого залежить від успадкованих особливостей індивідуума. Воно є послідовністю попередньо запрограмованих змін не тільки зовнішнього вигляду організму, але і його складності, інтеграції, організації і функцій.

Розвиток, дозрівання й ріст взаємозалежні: дозрівання і ріст — зміни кількісні, що слугують основою для розвитку якісних. В остаточному вигляді організм є продуктом не функціонального дозрівання, а функціонального розвитку: він функціонує, розвиваючись, і розвивається, функціонуючи [12]. Основними формами розвитку є філогенез і онтогенез. Психічний розвиток у філогенезі здійснюється шляхом становлення психічних структур при біологічній еволюції виду або соціокультурної історії людства в цілому. У ході онтогенезу формуються психічні структури протягом життя даного індивіда, іншими словами, онтогенез — це процес індивідуального розвитку людини. Надалі, говорячи про розвиток, матимемо на увазі процес індивідуального психічного розвитку.

На наш погляд, причиною розходжень поняття “розвиток” (табл. 3) можна пояснити його некоректним використанням у практичній діяльності, що допускається в силу нерозуміння таких понять, як “навчання” й “освіта”. Навчання, на думку багатьох, означає підготовку до тієї або іншої діяльності, виконання певних обов’язків. Освіта включає навчання, виховання й розвиток людини. Навчання й виховання завжди передбачає кінцевий результат змін людини. Це результат “замовлен-

ня” суспільства на зміну людини [1]. Наприклад, підготовка фахівця відповідно до вимог державного стандарту і норм. В освіті ритм зміни, зону найближчого розвитку в реальних межах часу й обставин визначає людина, що досягає мети самозміни. Людина будує траєкторію і темп своєї зміни залежно від умов і самовизначення. Однак, цінності самовизначення мають бути “вироснені”, а освітні системи повинні сприяти підвищенню культури людини. На сьогодні — це цілком функція самоменеджменту, який розвивається стихійно.

Розвиток як об’єкт управління

На підставі раніше отриманих значень терміну “розвиток” і взаємозв’язку з ним інших понять, діяльність педагогів по керуванню розвитком студентів подамо у вигляді схеми (рис. 2).

З рисунка видно, що розвиток людини — це внутрішня діяльність по зміні кількісних і якісних показників, які проявляються в діяльності, та його спадкових програмах, що відповідають біологічному і соціальному кодам і умовам керуючих впливів зовнішнього середовища. Умови зовнішнього середовища — це наслідок діяльності соціуму і природи, що формують певні фактори впливу. Вплив зовнішнього середовища на студента в навчальному закладі проявляється через системну діяльність викладачів по керуванню його навчанням, вихованням, розвитком.

При цьому під освітою розуміють процес педагогічно організованої соціалізації студента, яка здійснюється в інтересах особистості і суспільства [13], або освоєння культурної спадщини суспільства і пов’язаного з ним рівня індивідуального розвитку [11]. Під навчанням розуміють спільну діяльність педагога і студента по пізнанню явищ навколишнього світу, їх закономірностей, історії розвитку та освоєння способів діяльності [11]. Виховання — це процес цілісного впливу, мета якого

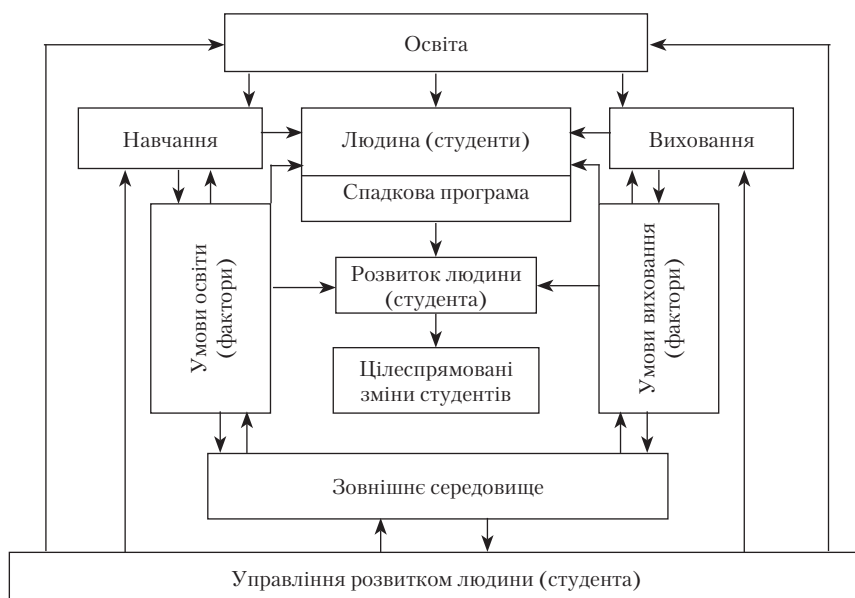

Рис. 2. Управління розвитком людини

в нагромадженні студентом необхідного для життя в суспільстві соціального досвіду і формування в нього системи цінностей [11]. Навчання відрізняється від виховання організованістю. При навчанні має бути реалізований державний освітній стандарт. У вихованні стандарту немає. І навчання, і виховання спрямовані на розвиток людини (див. рис. 2). Навчання допомагає нагромадити досвід у науковій і предметній сферах, а виховання — у соціальній. Професійна освіта — підготовка фахівців початкової, середньої і вищої кваліфікації для роботи у певній галузі діяльності.

Отже, щоб успішно вирішити проблеми розвитку педагогіки, необхідно обґрунтувати систему понять, які використовуються в цій сфері людської діяльності. Треба розібратися в поняттях, оскільки поняття — одна з логічних форм мислення, основа понятійного мислення, якому, як обґрунтовує у своїх роботах Ю. В. Громико, у нашій системі освіти ми не навчаємо, і це ще одна проблема. Необхідно відрізнити поняття логіки від понять, якими користують-

ся в повсякденному житті виходячи зі змістів, сформованих психологічним досвідом, “моделлю миру” людини.

Література

1. Анисимов О. С. Основы метаанализа. — В 2-х т. — М., 2007.
2. Анисимов О. С. Метод работы с текстами (МРТ). — М., 2008. — 682 с.
3. Выготский Л. С. Лекции по психологии. — СПб.: Союз, 1997. — 144 с.
4. Военная дидактика. — М.: ВА РВСН им. Петра Великого, 2000. — 806 с.
5. Гальперин П. Я., Талызина Н. Ф. Современная теория поэтапного формирования умственных действий. — М. — 1979, 185 с.
6. Давыдов В. П. Основы педагогической психологии высшей школы. Курс лекций. — М.: Академия ФСБ, 1997. — 270 с.
7. Инновационное обучение: стратегия и практика. — М., 1994. — 217 с.
8. Карлоф Б. Деловая стратегия. — М.: Экономика, 1991. — 239 с.
9. Карлоф Б., Седерберг С. Вызов лидеров. — М.: Дело, 1996. — 352 с.

10. Коротков Э. Н. Технология проблемно-деятельностного обучения в вузе. — М.: ВПА, 1990. — 170 с.
11. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. — М.: Политиздат, 1975. — 304 с.
12. Мазур И. И., Шапиро В. Д., Ольдерогге Н. Г. Управление проектами. — М.: “Экономика”, 2001.
13. Педагогика: Педагогическая теория, системы, технологии / Под ред. С. А. Смирнова. — М.: Академия, 1999.
14. Пиаже Ж. Избранные труды. М.: Педагогика, 1969. — 327 с.
15. Российская педагогическая энциклопедия. В 2-х т. М.: Бол. Гос. энцикл. — Т. 2. — 1999.
16. Словарь по кибернетике / Под ред. В. С. Михалевича. — К.: Гл. ред. Украинской Совет. энцикл., 1989. — 751 с.
17. Философский энциклопедический словарь. — М.: ИНФРА-М, 2002. — 575 с.
18. Щедровицкий Г. П. Психология и методология. — Т. 2. Вып. 1. — М.: Путь, 2004. — 368 с.

Розглядається проблема розуміння й використання в сучасній педагогіці поняттєво-категоріального апарату як засобу науково обґрунтованої діяльності у сфері навчання, виховання й розвитку. Розкриваються основні концепції навчання і шляхи реалізації їх потенціалу. Показані особливості розуміння розвитку людини як функцій педагогічної діяльності.

Рассматривается проблема понимания и использования в современной педагогике понятийно-категориального аппарата как средства научно обоснованной деятельности в сфере обучения, воспитания и развития. Раскрываются основные концепции обучения и пути реализации их потенциала. Показаны особенности понимания развития человека как функции педагогической деятельности.

The problem of understanding and use in modern pedagogics of concept-category vehicle as facilities of the scientifically grounded activity is put in the field of teaching, education and development. Raskryvutsya basic conceptions of teaching and way of realization of their potential. The features of understanding of development of man as functions of pedagogical activity are rotined.